

Fogarasi Miklós – Fózer Dóra – Polgár-Turcsányi Mariann

Kedves szójáték: Boskola, a bostoni magyar iskola

A bostoni magyar élet pezsgő és gazdag. A Massachusettsi Magyar Egyesület ötven éve látja el jobbnál jobb programokkal az anyaországtól távol élő Boston környéki honfitársakat. Az egyesületen belül működik egy hétvégi magyar iskola, az úgynevezett Boskola, és az egyesület által támogatott 2. Számú Bodnár Gábor Cserkészcsapat is, ahol a magyar származású gyermekek és fiatalok az óvodai, az iskolai és a cserkészfoglalkozásokon az anyanyelvükön tanulhatnak, játszhatnak.

Boskola

A kezdetek

A Bartók Béla Bostoni Magyar Iskola és Óvoda, azaz a Boskola 1999 októberében alakult meg Boston környéki lelkes szülők összefogásának az eredményeként és az akkor már pár éve működő Kuckó nevű játszóház folytatásaként. A Kuckó magyar kisgyermekes családok összejövetelként indult dr. Tóth Ildikó és több magyar kötődésű édesanya kezdeményezésére. Céljuk az volt, hogy erősítsék a barátságukat, és hozzászoktassák gyermekeiket a magyar környezethez. Havonta egyszer tartották az összejöveteleket: énekeltek, táncoltak, kézműveskedtek, gyermekjátékokat játszottak, és mondókákat tanultak az óvodáskorú gyermekeikkel. A Kuckó nyújtotta programokat azonban hamarosan kinőtték a kicsik, illetve egyre több, már iskoláskorú gyermekkel rendelkező család csatlakozott hozzájuk, így szükség lett a következő szint létrehozására. A barátsággá formálódott kapcsolatokra építve nem jelentett gondot megalapítani a Boskolát.

Egy szerencsés véletlennek köszönhetően a kis bostoni közösséghez eljutott a fillmore-i nyári magyar iskolatábor híre, a táborba pedig az a felismerés, hogy más amerikai közösségek is rendelkeznek magyar iskolával, és az észak-amerikai magyar iskoláknak rendszeres konferenciái és találkozói vannak. Így vehetett részt a Boskola alapító tagjai közül Polgár-Turcsányi Mariann és Varga Emese az 1999-es New Brunswick-i eseményen, ahol a Boskola elindításához rengeteg támogatást és ötletet kaptak a már tapasztalattal rendelkező hétvégi magyar iskolák tanáraitól, vezetőitől. (Az amerikai magyar iskolák az elmúlt évek során többször tartottak hasonló konferenciát. Az idén például a 2014-es *Amerikai Magyar Iskolák Találkozója* június 14-én volt New Yorkban az Arany János Magyar Iskola szervezésében [1].)

Miután akadt elegendő érdeklődő család, és a Massachusettsi Magyar Egyesület támogatásával sikerült egy Montessori-iskola két termét szombatonként megkapni, 1999 őszén beindult az iskola és az óvoda, valamint a bevezető, játékos cserkészlet. Kezdetben a kis létszám miatt az egyik teremben volt az óvoda a hét évnél fiatalabbaknak, a másikban az iskola, ahol az összes iskolás gyermek részt vett a foglalkozásokon. A Boskola híre szájról szájra terjedt, a létszám pedig növekedett. Az intézmény kinötte a két kis szűk termet, és átköltözött a Boskolának ma is helyet adó lexingtoni Follen Churchbe, amely később tovább bővült a szomszédos templom termeivel. Így ma már mind a 13 korcsoport számára külön terem áll rendelkezésre.

A jelen

A Boskola megalakulása óta folyamatosan nő a programban részt vevő gyermekek és családok száma. A 2013–2014-es tanévben 90 család 150 diákja vett részt rendszeresen a foglalkozásokon, akik koruknak és nyelvtudási

szintjüknek megfelelően különböző csoportokban tanultak (1. kép). Az utóbbi években a korábban kísérleti jelleggel működő bölcsődei foglalkozás, valamint a felnőtt nyelvtanítás is állandó programmá vált.

1. kép
A Boskola diákjai 2014-ben
(Fotó: Sándor András)

A felvételi követelményekben kiemelt hangsúlyt kap, hogy a családban legalább az egyik szülő magyarul beszéljen a gyermekéhez, illetve külön kérdés vonatkozik arra, hogy milyen szintű a gyermek nyelvtudása (ért – nem ért, beszél – nem beszél, ír – olvas), továbbá ki kell fejteni, hogy a gyermek kivel és milyen sűrűn szokott magyarul beszélni (2, 3, 4).

Kezdetben a gyermekeiket a Boskolába járató szülők maguk vállalták a tanítást, majd azután is maradtak, miután a gyermekük befejezte az iskolát, és tovább folytatták a fiatalabb generáció oktatását. Ezek a lelkes felnőttek nem minden esetben hivatásos pedagógusok, akad közöttük például orvos és fizikus is. Boskolás munkájukért semmilyen fizetést nem kapnak, teljesen önkéntesen, a szabadidejükben végzik. Minthogy az iskola speciális, a tanterveket ők maguk állítják össze, a gyermekek korától és magyartudásától függően. Nehéz feladatuk van, hiszen az éves programban összesen körülbelül 30 órányi idő jut az általuk gondosan kiválasztott tananyag feldolgozására. Ráadásul a gyermekek nyelvi háttere és a nyelvtudásuk szintje olyannyira különböző, hogy a foglalkozásokon sokszor személyre szabott feladatokra is szükség van. A tankönyveket és az egyéb segédanyagokat a tanárok a Magyarországon forgalomban lévő oktatási anyagokból szerzik be általában a nyári szünetben.

A diákok az alapoktól kezdve – az ábécé helyes használata, a folyamatos magyar írás, olvasás és fogalmazás erősítése – mindvégig tanulnak magyar irodalomról, történelemről, képzőművészetről, zenéről, földrajzról. Szemléltetésként az 1. és a 2. táblázatban példák láthatók a tanároknak útmutatóul szolgáló tantervekből.

1. táblázat
Részlet a 4. osztályosok tantervéből

Korosztály	Órablokk	Tantervi követelmény	Fejlesztési feladatok
4. osztály	Irodalom	Lázár Ervin: Szegény Dzsoni és Árnika feldolgozása	
		Olvasás, szövegértés, dráma	
	Fogalmazás – nyelvtan	Szótó-toldalék	A főnevek felismerése a szövegben
		Rokon értelmű szavak	
		Tulajdonnevek	Tulajdonnevek és köznevek megkülönböztetése
		Mondatfajták	
	Környezetismeret	Kommunikáció az élet különféle területein és különféle formában	Felnőttek és gyermekek társas kapcsolatai, a mindennapi élet helyzeteinek eljátszása
		Illemszabályok	
	Célkitűzés	Toldalékos szavakban a szótó felismerése	
		A tulajdonnév és a köznév közötti különbségtétel	
		Az alapvető kommunikációs normák ismerete	

2. táblázat
Részlet a 7. osztályosok tantervéből

Korosztály	Órablokk	Tantervi követelmény
7. osztály	Irodalom	Próza – regényrészleteken, novellákon keresztül
		Szabó Magda: Születésnap, Fekete István: Csi, Móra Ferenc, Mikszáth Kálmán, Gárdonyi Géza művei
	Földrajz	Magyarország határai, statisztikai adatai
		Magyarország tájegységei, folyói, nagyvárosai
		A környező országok fővárosai magyarul
		Bécs, Pozsony, Kassa, Kolozsvár, Kárpátok
	Történelem	XIX. század
		Életvitel-változás világviszonylatban
		Magyarország benépesülése
		Reformkor, forradalmak, kiegyezés
		Budapest
	Célkitűzés	Magyarország vaktérképének kitöltése a tanultak alapján
		Év végére egy magyar irodalmi mű elolvasása

A foglalkozások szeptember és június között kéthetente szombatonként zajlanak. A tanítás délelőtt 10 órakor kezdődik, akkorra kell a környező négy államból érkező gyermekeknek megérkezniük. Vannak olyan családok, akik akár két órát is utaznak oda és vissza, hogy részt vehessenek a programokon. Miközben az órák zajlanak, a szülők, akik remek közösséget alkotnak, az ebédlőben beszélgetéssel töltik az időt. A szülői munkaközösség a tanárokkal együttműködve élvezetes programokkal készül a nem tanításra kijelölt alkalmakra, ilyen például a hagyományőrző nap, a karácsony, a farsang, a húsvét, az anyák napja. Rendszeresen előfordul, hogy a várakozó szülőknek is szervez az iskola különböző témájú előadásokat, vásárokat. Az utóbbi hónapok programjaiból kiemelkedett például az egész délelőttöt átfogó hagyományőrző húsvéti programsorozat, amellyel a szülői munkaközösség és a tanárok lelkes csapata készült. A szervezés először az óvodásoknak szólt, a rövidített órákon részt vevő iskolások később csatlakoztak a kicsikhez. Közös táncházzal kezdődött a hagyományőrző húsvéti foglalkozás, majd a gyermekek többféle program közül választhattak: tojásdekorálás (a nagyobbak megpróbálkozhattak a tojásírással is), tojásdobálós és gurítós népi játékok, kiszebábkészítés, óriási tavaszi társasjáték, finom, friss kalácsos uzsonna, végül egy tavaszköszöntő közös éneklés zárta a napot. Szimbolikusan elégett a kiszebaba is, a gyerekek pedig a tűz színeiben pompázó szalagokkal táncolták körbe a bábót.

A tavaszi érdekeségek közül kiemelkedik Barát József, a Children's Nutrition Fund nevű alapítvány ügyvezető igazgatójának az előadása, aki az iskola meghívására érkezett a Boskolába, és az alapítvány munkájáról beszélt az érdeklődő szülőknek. Az anyák napi ünnepség sem maradhat ki egy magyar iskola életéből. Ebben az évben erre május 10-én került sor. Az osztályok rövid műsorral készültek: a kisebbek közül az egyik osztály egy anyák napi köszöntő dal után a *Török és a mehemed* című verset adta elő jelmezbe öltözve, egy másik osztály egy közösen megtanult dalra egyszerű néptánc-koreográfiával készült. A nagyobbak József Attila *Mama* című versét dolgozták fel és játszották el, míg egy másik csoport Örkény István egyik novelláját tanulta meg. Elhangzott az *Orgona ága* népdal is a legidősebb korosztály előadásában.

A Boskola nagy sikernek könyveli el, hogy azok a gyermekek, akik az iskola beindításakor csak értettek, de nem szólaltak meg magyarul, most már írnak, olvasnak és szerepelnek is az anyanyelvükön. Mindez azért jelentős, mert az évi körülbelül 20 másfél-két órás alkalom tulajdonképpen nem elegendő arra, hogy megfeleljen az anyanyelvi oktatás minden követelményének, mégis el lehet érni azt, hogy a gyermekekben kialakuljon a magyar nyelvű közösséghez való tartozás igénye. Erre a legjobb példa és az amerikai magyar iskolákban egyedülálló tény, hogy a Boskola egy középiskolásokból álló osztályt is fenn tud tartani. A 2013–2014-es tanévben tizenötödik évét ünneplő Boskolával együtt ünnepeltek azok a fiatalok is, akik a megalapítás óta diákjai voltak az intézménynek, és akik most 18 évesen elballagtak. Mint ahogy minden jóra való iskola, a Boskola is megrendezte az év végi ballagási ünnepséget. Idén hét ballagó diák hagyta el az iskolapadot május 10-én (2. kép). A nagyteremből elindulva végigjárták a Boskola összes tantermét, és magyar ballagási dalokat énekeltek, amelyeket az összegyűlt szülők nosztalgizva dúdolgattak velük. (A ballagásról készült összefoglaló és az anyák napi ünnepség hangulatát bemutató videó a következő linken nézhető meg: <http://vimeo.com/94792081>.)

2. kép
A Boskola ballagó diákjai
(Fotó: Sándor András)

Bőven maradt program az iskolaév végére is. Májusban Bendsák Ágnes, a Magyar–Amerikai Koalíció ösztöndíjasa tartott előadást a magyar sikersztorik a világon a kreatív ipar területén témakörében a nagyobb gyermekeknek és a szülőknek. Június 7-én pedig szenzációs gyereknapi juniálisprogrammal zárta a tanévet a Boskola (3. kép).

3. kép
Kötélhúzás a juniálison
(Fotó: Sándor András)

A fenti programok mindegyike a délelőtti kétórás foglalkozások alatt, illetve velük párhuzamosan zajlott. A délelőtti két órában általában lehetőség van a Boskola könyvtárából könyveket kölcsönözni. A magyar nyelvű, főként szépirodalmi műveket tartalmazó Kincskereső Könyvtár állományában ma már több mint 1000 kötet található (5). A könyvek nagy részét adományként kapta az iskola. A beérkező felajánlások a könyvtárhoz, Mórocz Istvánhoz kerülnek, aki a különféle témájú és minőségű könyveket a helyszűke miatt kénytelen átválogatni és a katalogizálásuk sorrendjét meghatározni. Többnyire a magyar szépirodalom körébe tartozó könyvek élveznek elsőbbséget.

A Boskola programját délben rövidke szünet követi, ezalatt a szülők által hozott csipegetnivalókból lehet válogatni, feltölteni, beszélgetni, illetve a gyermekeket előkészíteni a 12:30-kor közös zászlófelvonással kezdődő 2. Számú Bodnár Gábor Cserkészcsapat foglalkozására.

Cserkészzet

A Bodnár Gábor nevét viselő csapat a keleti part egyik legfiatalabb szervezete (6). 2013-ban ünnepelte fennállásának tizedik évét (4. kép). A cserkészzet sok szempontból fontos a magyar családok számára. Ahogyan korábban a Kuckóból, a Boskolából is kinőnek a gyermekek. A cserkészzet az a közeg, ahol élő és természetes környezetben beszélhetik a magyart a saját korosztályukkal.

4. kép
A cserkészcsapat
(Fotó: Sándor András)

A csapat létszáma 80–100 fő körül mozog, és ez a Külföldi Magyar Cserkészszövetségen belül is igencsak nagy szám. A gyermekek 5 éves kortól léphetnek be a csapatba, először próbaidőre, ezt pöttyös nyakkendőjük jelzi. Ezután 6–10 éves kor között kiscserkésznek hívják őket, kék nyakkendőt kapnak, miután letették a *Kiscserkész ígéretet*. 10 és 15 év között van a cserkészélet aranykora: a zöld nyakkendősek ideje, akiknek a legtöbbet ad a cserkészzet, akiknek jellemét egy életre meghatározhatja a megélt összetartó szellem, az önzetlenség, a cserkésztvények szerinti élet. A 14–18 évesek közül a legjobbak, ha elvégezték a komoly próbának számító őrsvezetőképzést, ebben a minőségben is részt vehetnek a csapat életében: a kicsiket vagy éppen a náluk pár évvel fiatalabb nagycserkészeket vezetik. A cserkészképzések menetének következő állomása a segédtszti, majd pedig a cserkésztszti képzés. A bostoni munkát egyre több felnőtt cserkész is segíti. Az ő munkájuknak köszönhetően indultak újabb programok, például a bábozás vagy a furulyatanítás.

A csapat a Külföldi Magyar Cserkészszövetség (a továbbiakban: KMCSSZ) részét képezi. Működése és értékei alapján véve teljesen megegyeznek a Magyar Cserkészszövetség munkájával, ám a KMCSSZ-tagoknak extrafeladatuk is van. A cserkészzet alapvető feladata három dolog ápolása: a természetismeret, a magyarságismeret és az erkölcsi nevelés. Ezek közül a magyarságismeretre fektetett hangsúly kiemelkedő. Ez abban is megnyilvánul, hogy a cserkészképzésekben való részvétel kritériumaként meg kell felelni egy magyarságismereti vizsgán, amelynek a keretében magyar irodalom, történelem és földrajz témakörökből egy nem könnyű, szinte magyarországi érettségi szintű feladatlapot kell kitölteniük a jelentkezőknek.

A hazai cserkészettel szemben különös hangsúlyt kap a táborok, a kirándulások magyar témára építése, hiszen ennek révén szereznek élő és sokszor életre szóló magyarságélményt a gyermekek. Itt egészíti ki a cserkészzet a külföldi magyar iskola tananyagát, például a török hódoltságról azzal, hogy a diákok cserkészként részt

vehetnek egy Bethlen Gábor udvarában tartott tanácskozáson, vagy eljátszhatják a nándorfehérvári csatát, még ha csak krumpliágyúval is.

Az őrsvezetőképzés elkezdésének feltétele továbbá a *Magyar olvasópróba* legmagasabb fokának a teljesítése. A mai gyermekek előszeretettel használják a számítógépet. Ezt figyelembe véve a KMCSSZ elhatározta, hogy létesít egy számítógépes *Olvasási különpróba rendszert*, amellyel a cserkészek szórakozva gyakorolhatják a magyar olvasást, és közben elismerésben, kitüntetésben is részüik lehet. Ez a rendszer 2008 őszén indult el, majd 2009-től kötelezővé vált minden csapatnál. A program kiscserkész kortól (6–7 év) egészen 16 éves korig vagy a felett is használható. A gyermekek öt különpróbában indulnak, ezek egyre nehezedő sorrendben az *Induló*, a *Gyalogló*, a *Futó*, a *Vágtató* és a *Szárnyaló* nevet viselik. Mindegyik próba 20 olvasmányból áll, és olvasmányonként 10-10 kérdésre kell válaszolni, a próba sikeres teljesítése után pedig a gyermekek megkapják az elvégzett szintnek megfelelő jelvényt, és felvarrhatják a cserkészing bal ujjára. Ezeknek a próbáknak a teljesítéséhez azonban komoly előkészület kell, rengeteg tanulás és tanítás. A cserkészvezetőknek az a feladatuk, hogy a cserkészlet leghatékonyabb módszerével, a cselekedve tanulással (*learning by doing*), játékosan adják át a gyermekeknek a megfelelő tudást.

Kétévente a cserkészek szavalóversenyt is szoktak rendezni. Ez év márciusában rendezték meg a New York cserkészkerületi Cseh Tibor szavaló emlékversenyt. A keleti part cserkészcsapatai először helyi fordulón választották ki városuk képviselőit, akik New Brunswickban mérték össze tudásukat. A versenyen korcsoportonként voltak megadva kötelező versek, és minden versenyző megtanult egy szabadon választottat is. A korcsoportok szerinti kötelező versek listája a következő (a felsoroltakból egyet kellett választaniuk a versenyzőknek):

I. korcsoport (10–12 évesek)

Weöres Sándor: *Buba éneke*

Szabó Lőrinc: *A szél meg a nap*

Móricz Zsigmond: *Disznók az esőben*

II. korcsoport (13–15 évesek)

Szilágyi Domokos: *Tavaszdodik*

Csokonai Vitéz Mihály: *Zsugori uram*

Babits Mihály: *Zsoltár gyermekhangra*

III. korcsoport (16–20 évesek)

Radnóti Miklós: *Nem tudhatom*

Szabó Lőrinc: *Lóci óriás lesz*

József Attila: *Levegőt!*

IV. korcsoport (21 évesek és azon felüliek)

Radnóti Miklós: *Tétova óda*

Tóth Krisztina: *Idő, idő, idő*

Szabó László Dezső: *A hazaszeretetről*

A versenyre nemcsak gyermekek, hanem sok felnőtt is benevezett, példát adva ezzel a kisebbeknek. A résztvevők komolyan vették a feladatot, alaposan felkészültek. A versmondás színvonalas volt, nem voltak elakadások, és csak ritkán lehetett érezni az idegen nyelv befolyását. A zsűri, amelynek elnöke (és a verseny fő szervezője is) Fischer Viktor cserkészvezető volt, a pontos verstudást, a kiejtést, a fellépést és a vers átélését értékelte.

A versenyen remekül szerepeltek a bostoniak, három első helyezést értek el. A körzeti szavalóverseny nyertesei és nyertes versei a következők voltak:

I. korcsoport (10–12 év): *Mihajlovits Lili* – Weöres Sándor: *Buba éneke*

II. korcsoport (13–15 év): *Kozák Noel* – Szilágyi Domokos: *Tavaszdik*;

valamint *Kovács Gréta* – Nagy Hoho: *Az éhes süni*

III. korcsoport (16–20 év): *Fogarasi Kristóf* – Radnóti Miklós: *Nem tudhatom*, *Petőfi Sándor*: *Ha férfi vagy, légy férfi...*

IV. korcsoport (21+): *Rácz Kozuma Livia* – Kányádi Sándor: *Az elveszett követ*; valamint *Pándi Árpád* – Illyés Gyula: *Egy mondat a zsarnokságról*

A jövő nemzedék

A cserkész szavalóversenytől kezdve a boskolás ballagásig számtalan programot szerveznek a bostoni magyar közösség lelkes tagjai, és hogy hírük a jövő nemzedék számára is megmaradjon, saját hírújságjukban, a *Bogáncs Sári* című lapban tudósítanak az eseményekről (8, 9).

Mindezekből látható, hogy a tengerentúlon is figyelnek a felnövekvő nemzedék anyanyelvének ápolására, fejlesztésére. Jó látni, jó részt venni ezeken a magyarságmegtartó és magyarságmegerősítő programokon, amelyek feltöltődést jelenthetnek mindenki számára, és segíthetik a nemzeti öntudat megerősödését. Különös öröm az elmúlt két évben az, hogy a Kőrösi Csoma Sándor program keretében, a világ több mint száz városában – a magyar diaszpórák – az anyaországból friss magyar tudással érkező, lelkes, jól képzett segítőknek kapnak. A kinyújtott kezek összeértek.

Irodalom

(1) Amerikai Magyar Iskolák Találkozója. <http://amit-ny.org> (2014. június 20.)

(2) A Boskola tájékoztató anyaga. <http://www.boskola.org/dokumentumok/BoskolaSzorolap.pdf> (2014. június 20.)

(3) A Boskola honlapja. <http://boskola.org> (2014. június 20.)

(4) Internetes jelentkezési lap. <https://docs.google.com/spreadsheet/viewform?formkey=dGhZeUFqbi1TaFg3YjdKQmFyTTR4dnc6MA> (2014. június 20.)

(5) A katalogizált könyvek listája. <http://www.boskola.org/konyvtar/> (2014. június 20.)

(6) A 2. Számú Bodnár Gábor Cserkészcsapat honlapja. <http://boston-cserkesz.org> (2014. június 20.)

(7) MINDENMÁS! / Olvasási különpróba. <http://www.kmcssz.org> (2014. június 20.)

(8) Bogáncs Sári. http://www.boskola.org/boganacs_sari_suni2014.pdf (2014. június 20.)

(9) Bogáncs Sári. http://www.boskola.org/boganacs_sari_suni2014_nyar.pdf (2014. június 20.)

Fogarasi, Miklós – Fózer, Dóra – Polgár-Turcsányi, Mariann: Lovely pun: Boskola, the Hungarian school in Boston

Az írás szerzőiről

Fogarasi Miklós

Connecticut Oncology Group, Middletown, Connecticut

mikifogi[kukac]yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-5780-2536>

Fózer Dóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország

fozerzkd[p[kukac]gmail.com

Polgár-Turcsányi Mariann

Bartók Béla Bostoni Magyar Óvoda és Iskola, Lexington; Brigham and Women's Hospital, Boston, Egyesült Államok

mpolgar[kukac]bwh.harvard.edu

<https://orcid.org/0000-0002-1244-1802>